

نظریه پردازی علمی قرآنی

دکتر
محمد علی رضایی اصفهانی

مقدمه: اقسام آیات علمی قرآن

۱- اشارات علمی (أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ...)

اشاره به

طبیعت بدون نکته علمی

۲- شگفتی‌های علمی (وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ

مَرَّ السَّحَابِ...)

نکته علمی خلاف نظر مشهور که بعد قرآن کشف شود، که قبل قرآن مطرح

اقسام آیات علمی قرآن

۳- اعجازهای علمی

گزاره‌های علمی قرآن که قبل از قرآن کسی بیان نکرده و بعد از قرآن کشف شده است.

مثل: زوجیت عام موجودات - لقاح ابرها - حرکتهای خورشید

۴- نظریه پردازی های علمی قرآن

اول: مفهوم شناسی (با تسامح در تعبیر)

«خبر دادن قرآن از حقایق علمی، قبل از تأیید آن
در علوم، که گاهی موجب توسعه یا تضییق
حوزه ها و ابعاد علم می شود»

نظریه پردازی های علمی قرآن

دوم: ضوابط نظریه پردازی های علمی قرآن

۱- نظریه علمی قرآنی از نص یا ظاهر آیات قرآن قابل برداشت باشد.

۲- نظریه علمی استنباط شده از قرآن قبل از نزول قرآن در آثار علمی مطرح نشده باشد.

۳- نظریه علمی قرآنی، نوعی نوآوری در یکی از حوزه های علم مثل مبانی، روش و نظام به شمار آید.

۴- نظریه پردازی علمی قرآنی امکان اثبات، تأیید یا تفسیر علمی داشته باشد.

نظریه پردازی های علمی قرآن

• سوم: مبانی و قواعد برداشت علمی از قرآن

الف. قطعی نبودن غالب مطالب علوم تجربی

ب: وجود اشارات علمی در قرآن و لزوم استفاده از علوم تجربی در فهم و تفسیر آنها

ج: همه علوم از ظواهر آیات قرآن قابل استفاده نیست

د: رابطه سازگارانه بین قرآن و علم

ه: هدایت قرآن اطلاق دارد برای عبادی اجتماعی سیاسی

-و: هدف اصلی قرآن هدایت مردم به سوی خداست.

نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن

چهارم: روش‌شناسی برداشت علمی از قرآن

الف) استخراج همه علوم از قرآن کریم

ب) تطبیق و تحمیل نظریه‌های علمی بر قرآن

ج) استخدام علوم برای فهم و تبیین بهتر قرآن

نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن

پنجم: حوزه‌های نظریه‌پردازی علمی قرآن:

الف: مبانی

۱- انسان‌شناسی قرآنی (روح الهی، خلیفه
الله و...)

۲- جهان‌شناسی قرآنی (جهان انسانی،
ملایکه، جنیان)

۳- معرفت‌شناسی (معرفت تجربی، عقلی،

وحی و الهام) ۴- ارزش‌شناسی

نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن

پنجم: حوزه‌های نظریه‌پردازی علمی قرآن:

ب: روش‌ها

مثل روش‌های تربیتی در قرآن و علوم تربیتی

روش‌های کنترل و پیشگیری از جرم در قرآن

و حقوق

نظریه پردازی های علمی قرآن

پنجم: حوزه های نظریه پردازی علمی قرآن:

ج: اهداف

هدف کلی: معرفت افزایی، لقاء الله

هدف تربیت: تزکیه، تعلیم کتاب و حکمت

هدف اقتصاد: عدالت (لیقوم الناس بالقسط) در اقتصاد

قرآنی و هدف بهره وری بیشتر در علم اقتصاد

نظریه پردازی های علمی قرآن

پنجم: حوزه های نظریه پردازی علمی قرآن:

د: نظام سازی

مثل نظام سیاسی قرآنی؛ مشروعیت از بالا به پایین (اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم) و مشروعیت از پایین به بالا در نظام های دموکراسی

نظریه پردازی های علمی قرآن

پنجم: حوزه های نظریه پردازی علمی قرآن:

هـ: موضوع سازی

مثل انسان مرکب از روح و جسم در قرآن و
طرح مسئله روح در روان شناسی

توسعه بیماری ها به جسمی و روحی و توسعه دارو به
داروهای جسمانی و روحانی (فیه شفاء للناس)

نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن

ششم: نمونه‌های نظریه‌پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۱- کیهان‌شناسی

- وجود موجودات زنده در آسمان (شوری / ۲۹)

- هفت آسمان (طلاق / ۱۲)

- تسخیر ستارگان (سخر لکم الشمس والقمر) (ابراهیم / ۳۳)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۲- زیست شناسی

- سخن گفتن حیوانات با همدیگر و با انسان (نمل / ۱۸) مورچه

- سخن گفتن حیوانات با انسان (نمل / ۲۲) هدهد

- زندگی امتوار حیوانات (امم امثالکم) (انعام / ۳۸)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۳- پزشکی

– شفا بودن قرآن برای دردها (اسراء / ۸۲)

– شفای جسمانی توسط عسل (نحل / ۶۹)

– تقسیم بیماری ها به روحی، جسمی (فی قلوبهم مرض) (بقره / ۱۰)

– رابطه قلب صنوبری با فهم و عقل و روح (لهم قلوب لا یعقلون بها) (حج / ۴۶)

نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن

ششم: نمونه‌های نظریه‌پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۴- فیزیک

- جابجا کردن اجسام از راه دور (تخت بلقیس - نمل / ۳۹-۴۰)

- وجود نیروهای غیر از نیروی جاذبه (لقمان / ۱۰) عمد

- نسبت زمان (فی یوم کان مقداره الف سنه مما تعدون) (حج / ۴۷)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۴- فیزیک

- آتش گرفتن دریا (واذا البحار سجرت) (تکویر / ۵)
- اقسام نور در قرآن (نور الهی: الله نور السماوات والارض) (نور / ۳۵)
- نور قرآن (انزلنا اليكم نور مبينا) (نساء / ۱۷۴)
- نور معنوی (يخرجهم من الظلمات الى النور) (بقره / ۲۵۷)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۵- هواشناسی

- تأثیر امور معنوی در بارش باران (نوح / ۱۰ و ۱۱)

(فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا)
(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ) (اعراف / ۹۶)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

الف: حوزه علوم طبیعی

۶- معماری

– سدّ ذوالقرنین از مس و آهن (کھف / ۹۴-۹۶)

(أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا * قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا * ءَأَتُونِي زُبْرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَأَتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا)

– شهر بی نظیر قوم عاد و صخره کاری ثمود (فجر / ۷ و ۸)

(إِرمَ ذَاتِ الْعِمَادِ * الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ)

نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن

ششم: نمونه‌های نظریه‌پردازی:

ب: حوزه علوم انسانی

۱- علوم تربیتی

- نظام تربیتی قرآن

- اهداف تربیتی قرآن (معرفت، لقاء الله و...)

- روش‌های تربیتی قرآن (تزکیه، الهام، عبادت و...)

- مبانی تربیتی قرآن (انسان‌شناسی، جهان‌شناسی)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

ب: حوزه علوم انسانی

۲- اقتصاد

- نظام اقتصادی قرآن

- اهداف اقتصادی قرآن (عدالت، گردش ثروت بین مردم و...)

- روش های اقتصادی قرآن (احل الله البيع و حرم الربا)

- مبانی اقتصادی قرآن (انسان شناسی، جهان شناسی)

- تأثیر عوامل معنوی (تقوا، ایمان و استغفار) در رشد اقتصادی (نوح/۱۰)

و۱۱؛ اعراف / ۹۶)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

ب: حوزه علوم انسانی

۳- حقوق

- تأثیر عوامل معنوی در کاهش جرم (کنترل درونی و الهی)

- نظام حقوقی قرآن

- قوانین حقوقی همراه با معنویت، اخلاق و...

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

ب: حوزه علوم انسانی

۴- سیاست

- مبانی و اهداف سیاست در قرآن

- نظام سیاسی قرآن (مشروعیت از بالا به پایین «اطيعوا الله

واطيعوا الرسول واولى الامر منكم» نساء / ۵۹).

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

ب: حوزه علوم انسانی

۵- جامعه شناسی

- مبانی و اهداف اجتماعی در قرآن

- سنتها و قوانین حاکم بر جامعه

- تأثیر عوامل معنوی در کاهش بزهکاری (ان الصلوه تنهی عن الفحشا والمنکر)

- نظام کنترل اجتماعی غیر رسمی (امر به معروف و نهی از منکر)

- تأثیر حجاب در امنیت اجتماعی (ذلک ادنی ان یعرفن فلا یوذین)

نظریه پردازی های علمی قرآن

ششم: نمونه های نظریه پردازی:

ب: حوزه علوم انسانی

۶- مدیریت

- مبانی و اهداف مدیریت در قرآن
- نظام مدیریتی قرآن (مدیریت رحمانی)
- تأثیر عنصر شرح صدر در مدیریت (طه / ۲۵)
- شرایط مدیر اقتصادی (یوسف / ۵۵)

نظریه پردازی های علمی قرآن

هفتم: فراروان شناسی

۱- نیروی چشم زخم

۲- سحر و مقابله با آن

(تفاوت معجزه، کرامت و سحر)

۳- وسوسه گری جنیان (شیطان)

۴- اقسام رؤیا

۵- روح

نظریه پردازی های علمی قرآن

هشتم: تاریخ

۱- قانون مندی تاریخ

۲- آینده روشن (پیروزی نهایی اسلام بر ادیان)

۳- وراثت صالحان و مهدویت

نظریه پردازی های علمی قرآن

نهم: اخلاق

۱- اخلاق الهی (صبغة الله)

۲- اخلاق هدف زیربنایی نه روبنا (تزکیه - بعثت لائمم

مکارم الاخلاق)

۳- تجلی حریت انسان در بندگی

۴- اخلاق بندگی